

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**77-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

16 травня – 22 травня 2025 р.

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА НБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах воєнного стану, що запроваджений в Україні у зв'язку з повномасштабною агресією, особливої уваги набуває ефективність монетарної політики, яку реалізує Національний банк України. Центральний банк виконує ключову роль у стабілізації фінансової системи, стримуванні інфляційних процесів та забезпеченні функціонування банківського сектору. Водночас надзвичайні обставини вимагають від НБУ застосування нетрадиційних інструментів та гнучких рішень, що дозволяють реагувати на виклики економічної безпеки та підтримувати довіру до національної валюти.

Національний банк реалізовував свою монетарну політику на засадах повноцінного режиму інфляційного таргетування (ІТ) з плаваючим обмінним курсом з 2015 року до початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 року. Використання такого режиму посприяло суттєвому зменшенню інфляційних стрибків, стабілізації інфляційних очікувань різних респондентів та збільшенню довіри до гривні та дій НБУ.

Початок повномасштабного вторгнення радикально змінив інструментарій НБУ. Щоб запобігти паніці та швидко стабілізувати ситуацію, Національний банк України зафіксував обмінний курс та застосував жорсткі адміністративні обмеження, тимчасово відмовитися від інфляційного таргетування. Це дало результат, але на тлі пристосування людей та підприємств до реалій війни, попит на валюту почав демонструвати швидке зростання, що спричинило зменшення міжнародних резервів. Аби уникнути кризових явищ, НБУ в червні 2022 року повернувся до коригування облікової ставки, піднявши її з 10% до 25%. Головне завдання – зробити заощадження у гривні більш привабливими, вберегти кошти громадян від знецінення та обмежити попит на іноземну валюту. Для досягнення мети НБУ також використовував додаткові інструменти.

У підсумку, поставлену задачу було вирішено: рівень відсотків за гривневими депозитами на визначений термін компенсує прогнозовану інфляцію. Це дозволило стабілізувати ситуацію на валютному ринку, захистити міжнародні резерви України та призупинити інфляційний тиск.

На початку повномасштабного російського вторгнення, в умовах безпрецедентної загрози державності, Національний регулятор здійснював монетизацію бюджету шляхом придбання державних облігацій. Це відбулося зі свідомим порушенням 54 статті Закону України «Про Національний банк України». Динаміка обсягу цінних паперів України у балансі НБУ та зміна їх частки за період 2018-2022 років зображена на рис.1.

Рис. 1. Динаміка обсягу цінних паперів України у структурі балансу НБУ та зміна їх частки за період 2018-2022 рр., млрд. грн., %

Отже, на сьогодні монетарна політика Національного банку України реалізується в умовах воєнного стану. Економіка функціонує в обстановці постійної нестабільності та невизначеності, що зумовлює високий рівень ризиків для грошового ринку. За наявності значного досвіду роботи в кризових умовах, НБУ активно використовує всі доступні фінансові інструменти для збереження цінової стабільності, підтримання валютного курсу та забезпечення фінансової стійкості банківської системи. Досвід останніх років засвідчив, що в період глибоких криз облікова ставка як головний монетарний інструмент втрачає свою ефективність.

Література

1. Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/>.
2. Гаркуша Ю. О. Монетарна політика Національного банку України у період дії воєнного стану. Науковий вісник. Одеса, 2024. С. 41-47.
3. Onyshchenko, V. O., Dovhal, Yu. S., Titovich, V. V. Influence of monetary policy on the Ukrainian credit market. *Financial & Credit Activity: Problems of Theory & Practice*. 2015, Vol. 1 Issue 18, p. 35-43. <https://doi.org/10.18371/fcactp.v1i18.46099>.
4. Худолій Ю.С., Василенко О.І., Шклярчук А.В. Використання інфляційного таргетування, як інструменту забезпечення фінансової безпеки країни. *Економіка і організація управління: зб. наук. праць ДонНУ*. 2016. № 1(21). С. 212-218.